

AYŞEGÜL VE AYŞECİK DİZİLERİNİN ARTI VE EKSİLERİ

Dr. Nilüfer TUNCER

Son günlerde "Ayşegül" dizisinin yeniden basılarak satışa sunulması, ülkemizde, resimli çocuk kitaplarının gelişiminde önemli bir rol oynamış olan "Ayşegül" ve "Aysecik" dizilerini, olumlu/olumsuz yönleriyle gözden geçirmemizi gerekli kılmıştır.

Bilindiği gibi, 1-7 yaş grubuna giren ve büyük çoğunluğunu okula henüz gitmeyenlerin oluşturduğu çocuklar için hazırlanmış olan kitaplar "Resimli Kitap" olarak tanımlanmaktadır.¹ Bu kitapların özellikleri, bol resimli ve az sayfalı olmaları, resimle öykünün birbirini tamamlaması, hatta resmin tek başına öyküyü anlatabilmesi olarak sıralanabilir. Batılı ülkelerde bu tür kitaplar bir sanat eseri düzeyine ulaşır ve büyük ressamlar yetiştirirken, ülkemizde en çok ihmal edilen, önemsenmeyen, ya da ekonomik darlıklardan ötürü yayını düşünülmemeyen çocuk kitapları grubu olmuştur.

Resimli kitaplar, uzun yıllar ikinci hamur kâğıda basılmış, yeteneksiz kişilerin çizdiği, ya da başka kitaplardan aktardığı çizgi halindeki resimlerden ibaret kalmıştır. Çoğunluğu renksiz olan resimler, renk kullanıldığı durumlarda bile çekici olamamıştır; çünkü ikinci hamur kâğıt kullanımı, rengin parlaklığını almış, ayrıca, temiz bir baskı yapılamadığından renkler birbirine kaymıştır.

Nihayet 1964'ten başlayarak önce "Ayşegül", 1967 den sonra da "Aysecik" dizileriyle, resimli kitapların kalitesi belirgin bir biçimde düzelmiştir. Belçika orijinli olan "Ayşegül"ler, ofset tekniğiyle basıldığından, zorunlu olarak birinci hamur ve gramağı yüksek kâğıt kullanılmış, böylece temiz ve parlak bir baskı sağlanmıştır. Resimlerdeki hareket, anlatım gücü, mizah, ayrıntı ve bütünlük, ilk kez bir arada çocukların karşısına çıkmıştır. Dizinin birbiri ardına yayınlanan sayılarına, daha sonra "Aysecik" dizisinin de eklenmesiyle, çocuklar, alışık olmadıkları bir bollukla karşılaşmışlardır. Büyük bir ilgiyle karşılanan bu diziler, daha başka çevirilerin de yayınlanmasına (Örneğin : Kurtuluş Yayınları, Tırtıl Kitaplar, Oya ile Kaya dizileri gibi.) neden olmuş, böylece hem resimli kitapların niteliklerinin yükselmesini, hem de niceliklerinin artmasını sağlamışlardır. Satış olanaklarının çoğalması, ressam-yazar ve yayıncuları bu konuya çekmiş, yerli yapıtlar ortaya çıkmıştır.

¹ Bu kitaplara İngilizce'de "Picture Books", Almanca'da ise "Bilderbuch" denilmektedir.

O halde, "Ayşegül" ve "Ayşecik" dizilerinin Türk resimli kitaplarının gelişiminde oynadıkları olumlu rol inkâr edilemez.

Ancak bu dizilerin çok başarılı sayıları olduğu gibi, metin ve resimleme yönlerinden hatalı olanları da vardır. Bunlar, çeviri ve editörlük hataları olduğu gibi, dış ülkelerden satın alınırken, dikkatli bir seçim yapılmamasından da doğabilmektedir.

Her şeyden önce, "Ayşegül" ve "Ayşecik" adlarının çoğu kez kitap adlarında bir yama gibi durduğu görülmektedir. Örneğin : **Ayşecik Üç Küçük Denizci** veya **Ayşegül Kaz İle Tavşan** gibi.. Oysa bir-iki sözcük eklenmesiyle daha düzgün bir kitap adı sağlanabilirdi.

Bu dizilerin bazı eserlerinde ise dış kapak adlarının metinle ilgisi olmadığı anlaşılmaktadır. **Ayşegül Tatilde** kitabını okuyunca, tatil yapanların Mine ile Filiz oldukları ortaya çıkmaktadır. Bu tür hatalar biraz dikkatle, örneğin "Ayşegül'ün Arkadaşları Tatilde" denerek önlenebilirdi. Bir başka örnek **Ayşegül Oto Yarışması**'dır. Esasında trafik kurallarını bir öykü ile veren bu eserde, kahramanın Ayşegül değil, Orhan olduğunu görmekteyiz.

"Ayşegül" dizisi ile ilgili bir başka editörlük hatası, dizinin hangi yaş grubuna seslendiğinin belirtilmemesidir. Dizi incelendiğinde, hayvan öykülerinden oluşan grubun (**Sevimli Sıpa Cık-Cık, Meraklı Cıvcıv** gibi.) 3-6 yaş, Ayşegül'ün yer aldığı eserlerin ise 6-8 yaş grubuna göre oldukları anlaşılmaktadır. Bu iki grubun okuma ve anlama düzeyi birbirinden farklıdır. Özellikle küçük çocukların, 8 yaş grubunun okuyabileceği bir öyküyü kavramaları zordur. Çocuklara kitap alan veya okuyan kişilere yardımcı olmak üzere, bu iki dizinin yaş grupları belirtilerek yayınlanması yararlı olacaktır.

Her iki dizide yaş düzeyi bazan daha da yukarıya çıkmaktadır. Örneğin, **Ayşegül Uçakta** adlı eserde, uçağın saatteki hızından, monometreden, uçağın yapısıyla ilgili ayrıntılardan söz edilmektedir. Bu bilgiler, birçok çocuğun kavram düzeyinin üstündedir. **Ayşecik Geziyor** ise bilgi yönünden 9-10 yaşlarına seslenirken, resimleme açısından küçük çocuklara göre hazırlanmış, çelişkili bir kitaptır.

"Ayşegül"lerin bir başka özelliği, tema ve olay yoksunluğu olarak gözükmektedir. Daha çok yakın çevreyi ve günlük yaşamı tanıtmayı amaçlayan kitaplarda metin, resim altı açıklamaları biçimindedir. **Ayşegül Parkta, Ayşegül Ahş-Verişte, Ayşegül Okulda** olduğu gibi. Halbuki "Ayşegül" dizisinin orijinalinde, teması ve olayı bulunan başarılı eserler de vardır. Örneğin, **L'Arbre de Leonard** (Leonard'ın Ağacı) da, ağaç sevgisi güzel bir anlatımla işlenmiştir. Dikkatli ve bilinçli bir seçimle, bu diziden gerçekten bir değer taşıyanlar, çeviri için satın alınabilirler.

Metindeki zayıflığa karşın resimleme, çocuklar için son derece çekici ayrıntılarla doludur. Renkler, parlaktan pastele kadar değişmektedir. Hareket ve mizah (özellikle küçük köpek Fındık'ın yer aldığı sahnelerde), oyun ve neşenin bulunduğu bu resimler, çocukları bu kitaplara çeken en önemli etken olmuştur. Ancak, özellikle, bir fotoğraf titizliğiyle ayrıntıların çizildiği gerçekçi resimlerin, çocuklarda hayal gücüne olanak bırakıp bırakmadığı tartışılabilir. Bilindiği gibi çocukların hayal gücü çok kuvvetli olup, hiçbir sınır

tanımaz. Bu nedenle, bazan belli belirsiz bir şekilden bir fotoğraftan daha çok anlam çıkarırlar.

"Aysecik" dizisinde resimlemenin her zaman başarılı olmadığını, Aysecik'in bazan gerçekçi bir ortamda, bebek gibi ifadesiz bir yüzle çizildiğini, kitabın sonuna kadar da aynı güleç yüzü taşıdığını görüyoruz. Oysa, kahramanla özdeşleşen çocuklar, paylaştıkları duyguları resimlerde de görmek isterler.

"Aysecik" dizisinde, yer yer gereksiz olarak kişilerin çocuk biçiminde çizildiğini görmekteyiz. **Aysecik Geziyor**'daki hostesler gibi. Çocuklarla yakınlık kurmak için gerçekleri zorlamak, yapay bir ortam yaratmaktır.

"Aysecik" dizisinde, gerçekçilikle masal öğelerinin yer yer başarısız bir biçimde karıştırıldığı eserlere de rastlanmaktadır: **Aysecik Köyde**, Aysecik'le Osman'ın çiftlik hayvanlarına yem vermeleriyle gerçekçi bir biçimde başlar; çiftlik hayvanlarıyla çocuklar arasındaki gereksiz diyaloglarla masal havasına dönüşmekte, fakat her iki yönden de inandırıcı olamamaktadır. Bir diğer örnekte (**Aysecik ve Bebeği**), suya düşen bebeği kurtaran köpeğin konuşma yeteneğinin olmamasına karşın (Gerçekçi öğe), bebeği çalan ana kedi ve korudaki sincap Aysecik'le konuşabilmektedirler. (Masal öğesi). Çocuklar, öykülerde, hayvanların gerçekte konuşma yeteneklerinin olup olmadığına bakmaksızın, karakterlerin insan gibi düşünüp hareket ettiklerine, konuşabildiklerine inanırlar. Fakat konuşan hayvanların arasında, bu yeteneği olmayan birinin bulunmasının da nedenini öğrenmek isteyecekleri kesindir. Çünkü bu biçim, yaratılan hayal dünyasına da ters düşmektedir.

"Aysegül" dizisindeki karakterleri ele aldığımızda, Aysegül ve Can'ın ideal tipler olarak karşımıza çıktıklarını görmekteyiz. Hiçbir kötü davranış, hatta yaramazlığı olmayan, büyük sözünden çıkmayan, her yerde nasıl hareket edileceğini bilen, bilgili, becerikli, terbiyeli bu çocuklar, aslında yadırganan tiplerdir. Çünkü çocukluk özellikleri yoktur. Oysa, çocukların özellikle dikkat ettikleri husus budur. Çocuklar, kendilerine benzeyen, yani meraklı, zaman zaman yaramazlık yapan ve söz dinlemeyen, ama yine de sevimli tipleri daha kolay benimserler.

"Aysecik" dizisinde, Aysecik'in zaman zaman öyküye zorunlu bir ek durumunda kaldığını görmekteyiz: **Aysecik ve Yavru Ördek**'te olduğu gibi. Burada Andersen'in tanınmış "Çirkin Ördek Yavrusu" öyküsüne, Aysecik çiftlik sahibinin kızı olarak yamanmıştır.

Adaptasyon her iki dizide, gerek resimleme, gerek dil açısından sorunlar yaratmıştır. Adların Türkçe'leştirilmesindeki amaç, herhalde çocukların kendilerini bu kahramanlara daha yakın hissedebilecekleri düşüncesinden kaynaklanmıştır. Oysa buna gerek yoktur; çünkü çocuklar, milliyet farkı gözetmeden, kahramanları bağadıkları işler, başlarından geçen olaylar yönünden somut olarak değerlendirirler.

Adaptasyonun resimlemede yarattığı soruna örnek olarak, metinde zeybek oynadığından söz edilen bir köyde, resimde kilisenin yer alması, (**Aysegül ve Dört Mevsim**), ya da tahta ayakkabılı, uzun etek ve önlüklü, Hollanda başlıklı kadınların bizim köylülerimiz olarak tanıtılması, **Aysecik ve Büyük Ba-**

hik Av'ında toplumumuza uymayan balıkçı giysisi, pastane tabelası gibi pek çok öge sayılabilir. Ayrıca, değer ve sorunları da farklı olan insanları yansıtan bu eserlerdeki yaşam biçimini bizimki gibi göstermek, çocukların zihinlerini karıştırmaktadır. Örneğin, **Ayşegül Kamp'ta**, **Ayşegül Vapurda** veya **Ayşegül Uçakta**, değil sosyo-ekonomik düzeyi düşük kesimden gelen bir çocuğa, orta halli bir ailenin çocuğuna bile masal gibi gelmektedir.

Adaptasyonun dil açısından yarattığı sorunlar ise açıktır. Örneğin, **Ayşegül ve Dört Mevsim**'de aylar tanıtılırken, Nisan'da Paskalya yumurtasından, Aralık'ta da Noel Baba'dan söz edilerek, büyük çoğunluğu Müslüman olan bir topluma aykırı düşen tanımlamalar yapılmaktadır.

Çeviride, özellikle "Ayşecik" dizisinde eski sözcüklere sıklıkla rastlanmaktadır.

"Ayşegül" dizisinde ise dikkatsiz çevirilere (Örneğin, **Ayşegül Abş-Verişte**'de Ali'nin adı Murat, **Ayşegül Hırcın Minik Hedi**'de Maviş'in adı Boncuik oluvmektedir.), yanlış çeviriler (**İnatçı Küçük Keçi**'nin "yaramaz" olarak tanımlanması, **Hırcın Minik Hedi**'nin ise hiç de hırcınlığının olmadığı gözetilerek böyle çevrilmemesi gerekirdi.) görülmektedir. Genel olarak "Ayşegül" dizisinin üslubu, "Ayşecik" dizisine göre daha temiz, düzgün, akıcı ve çocuk düzeyine uygundur.

Her iki dizide gramer ve baskı hatalarına sıklıkla rastlanmaktadır. Bilindiği gibi, çocuklar okumaya başladıkları sonra, küçükken kendilerine okunmuş kitapları tekrar okumak isterler. Bu sırada cümle bozuklukları, ya da baskı hatalarıyla yanlış yazılmış sözcükleri olan kitapların yarardan çok zararı olur. Örneğin, **Ayşegül Küçük Kowboy**'daki "w" harfi, pek çok çocuğu şaşırtıcı bir yanlıştır. Biraz dikkatli bir basımla bu çeşit hatalar kolaylıkla önenebilir.

Amacımız, "Ayşegül" ve "Ayşecik" dizilerini kötülemek değil, biraz özenle daha iyi olmalarını sağlamaktır. Yoksa elbette bu dizilerin örnek olarak sayabileceğimiz yayınları da vardır: "Ayşecik" dizisinde, **Ayşecik ve Arap Kedi**; **Ayşecik Üç Küçük Denizci**; **Ayşecik ve Tahta Araba**; "Ayşegül" dizisinde **Sevimli Kirpi Pık Pık**; **Sevimli Sıpa Cık-Cık**; **Ayşegül Kış Sporlarında**; **Ayşegül Oto Yarışması**; **Ayşegül Küçük Dost** gibi. Dileğimiz, yeniden basımları yapılırken, bağarılı olanların öncelikle ele alınması ve yukarıda belirtilen kusurlardan arınmış olarak satışı sunulmalarıdır.

*